

Bird's Beckoning

פרשיות תזריע - מצורע תשפ"ה

LEVITICUS

14 / 1-9

PARASHAS METZORA

HASHEM spoke to Moses, saying: ² This shall be the law of the metzora on the day of his purification: He shall be brought to the Kohen. ³ The Kohen shall go forth to the outside of the camp; the Kohen shall look, and behold! — the tzaraas affliction had been healed from the metzora. ⁴ The Kohen shall command; and for the person being purified there shall be taken two live, clean birds, cedarwood, crimson thread, and hyssop. ⁵ The Kohen shall command; and the one bird shall be slaughtered into an earthenware vessel over spring water. ⁶ As for the live bird: He shall take it with the cedarwood and the crimson thread and the hyssop, and he shall dip them and the live bird into the blood of the bird that was slaughtered over the spring water. ⁷ Then he shall sprinkle seven times upon the person being purified from the tzaraas; he shall purify him, and he shall set the live bird free upon the open field. ⁸ The person being purified shall immerse his clothing, shave off all his hair, and immerse himself in the water and become pure. Thereafter he may enter the camp; but he shall dwell outside of his tent for seven days.

Shvilei Pinches

purification process, the "metzora" must bring a korban consisting of two birds that chirp incessantly to atone for the excessive "lashon hara" that came out of his mouth. That being the case, we would have expected HKB"H to instruct him to slaughter both birds. So, why, indeed, does he only slaughter one and he sets the other one free to fly over the field?

אמנם הענין אינו מתיישב על חלב, וכי לא היה אפשר למצוא אותות יותר גלויים ונכרים שיפעלו רושם יותר חזק, הלא הסימנים הללו שקבעה התורה הם בלתי נכרים כמעט, ומה הוא הרושם שיוכלו לפעול, וכי מי משיב לב לזה אם יש בו שמן או לא, או מי מתבונן בטעם הצפור שמצפצף, הלא נדמה לנו שאפשר למצא ענינים יותר בולטים, שיתרשמו בתוקף בלבבות בני אדם.

אמנם אפשר ליישב את זה כי ראוי לדעת קודם כל כי הרושם שעושים דברים וסימנים קטנים כאלו אינו קלוש כי כן כמו שנדמה לכאורה, כי אף שאינו מרגיש הרושם, באמת הוא נרשם בנפש האדם מאליו ופועל בו מבלי שידע בהן כלל, כי ישנם דברים וענינים שעושים רושם על האדם ומניעים בנפשו, אף שהוא אינו מבחין בהן ואינו יודע מן התנועה שנעשית בנפשו, כמו למשל אם חורגל האדם לעשות איזה מעשה בזמן קבוע, מתעורר אצלו הרצון מאליו לעשות אף שאינו מבחין כלל מאין באה לו ההתעוררות, ולכן הסימנים הנעשים בקרבן מצורע ע"י הצפור ובקרבן סוטה עושים רושם על נפש האדם, וכל רושם אם נעשה בנפש האדם ואף הכי קטן, אין לשער את גודל ערכו אם נתגשף בו מעט יראת שמים, מעט הבנה ובחירות האמונה, כי אין שיעור לערך הרושם שנעשה בנפש האדם.

אבל לפי האמת לאמתה אין זה קושיא בכלל כי אין אנו יודעים ומכירים את נפש האדם, כוחותיה ועניניה ע"פ מערכת העולמות, איזה ענינים דרושים בעדו ובאיזה אופן צריך לפעול עליו להביאו לידי תכלית הדרושה, רק התורה שלפיה נתקנה כל הבריאה, בה נתנו עניני המצוות לפי ידיעת תוכן לבות, גילתה לנו שזה יכול לפעול על האדם להביאו לידי התעוררות, כי על פי התורה נברא העולם וכלפי שמיא גליא כי רק אלו הסימנים ראויים להניע בנפש האדם את הנקודה הפנימית למה שדרוש בתכלית הנרצה.

2 4. צפרים — Birds. Because his affliction came in punishment for the chatter of gossip and slander, his purification is effected by means of chirping, twittering birds (Rashi; Arachin 16b).

4 חיות טהורות — Live, clean. The birds must be free of any illness or defect that would cause them to die within twelve months, and they must be clean, i.e., they must be of a species that it is permissible to eat.

5 From arrogance to humility.

Atonement for sin requires that the erstwhile sinner purge himself of the moral flaw that caused his misdeeds. The underlying cause of slander and gossip — the sins that are punished by tzaraas — is haughtiness, because it breeds the contempt for others that lets one talk about them callously. The metzora's repentance entails a resolve to change himself, a change that is graphically symbolized by the following three items that accompany his offering.

6 ועץ ארז — Cedarwood. Because it grows tall, imposing, and wide, the cedar symbolizes haughtiness (Rashi; Arachin 16a).

7 ושיני תולעת ואוב — Crimson thread and hyssop. The thread is wool, dyed with a pigment made from a lowly creature, a type of insect or snail, whose identity is unclear. Thus, it symbolizes the penitent's newfound humility. Hyssop, a lowly bush, symbolizes the same idea of humility (Rashi).

קנ **ברכת** **מצורע** **מרדכי**
מדוע מתייחסים רק אל פטופי שפתיו, ולא מתייחסים אל האים החמור אשר הוא נתון בו, רח"ל.

ורש"י, האיד הוא מגדיר לשון הרע כמעשה פטופי דברים, הלא אין בה "פטופי דברים" אלא "לאו הבא מכלל עשה" של "ודברת בס" (דברים 19), דרש"י חז"ל "ולא בדברים בטלים" (יומא יט:). בעוד שבלשון הרע, ישנם כמה וכמה לאוין ועשין שהוא עובר עליהם.

4 **רלב** **זיו** **פרשת מצורע** **החכמה**

יש להתבונן, מה הכוונה בדברי רש"י שחטא המצורע הוא "פטופי דברים", הרי לכאורה לשון הרע אינו קשור לריבוי הדיבור, ויכול להיות אדם שמדבר רק מעט ובכל זאת מדבר לשון הרע, וכן יכול להיות אדם שמדבר דיבורים רבים ואינו מדבר לשון הרע, ומדוע הגדרת החטא של המצורע היא "פטופי דברים".

פניני **ספר ויקרא** **דעת**

הנה מצינו בתורה עוד עניני סימנים הנעשים בקרבנות כמו באשה סוטה שקרבנה משעורים משום היא עשתה מעשה בהמה לפיכך קרבנה מאכל המה, בלי שמן, שעשתה מעשיה בחושך ושמן קרוי אור, ועוד כהנה.

פשוטן של דברים נראה שבעבור לעשות רושם על החוטא, האשה הסוטה או המצורע, שיכירו רעת הדבר וגונותו, וגם בשביל הרואים שומעים לפעול עליהם להתרחק ולפרוש ממעשים כאלו.

5. Be slaughtered. Although in some respects the procedure for purification of the metzora is reminiscent of the procedures at the time of the Exodus from Egypt (commentary to v. 4), in other ways it is related to the sacrifices on Yom Kippur. Indeed, Recanati and Ramban hold that the offering of the two birds in the case of the metzora is for the same basic reasons as that of the two goats on Yom Kippur. Like the two goats, the two birds went to different destinies. One was slaughtered and then immediately buried for it was אסור בהנאה, forbidden to any benefit. Likewise, one of the goats of Yom Kippur was also totally burned (see Leviticus 16:27). The other bird was sent alive into the open field like the goat released into the wilderness at Azazel (16:22).

18 ביום הרצח - ר' אברהם

כנראה, שכל המבואר בדברי הגמרא ובפירש"י, אינו מופנה לאיסורי ה"לשון הרע" עצמה.

— אלא לעבודת מניעתה!

מה שמבקשת התורה, בחייבה את המדבר לשון הרע להביא את הציפרים, הוא להדגים לפניו, לא את העבירה החמורה עצמה.

— אלא את "עבודת" מניעתה.

☆☆☆

ללמד, כי כל זמן שלא יאמן אדם את עצמו להיות שליט על לשונו, לא יצליח לדאג בשלימות את יצר ה"לשון הרע" המפעפע בקרבו.

רק אם יצליח לכוון את שפתיו ולשונו, שיהיו מכוונים על ידו, נשלטים על ידו, רק אז, מובטח לו שלא יגיע אל חלאת לשון הרע.

אבל אם ימשיך להיות מכוון על ידי לשונו ושפתו, אם ימשיכו שפתיו ולשונו לשלוט בו —

— יכוונו אותו אף אל עבירות כל הלאוין שבלשון הרע!

אך כיצד ישליט אדם את עצמו על רצונות שפתיו, פיו ולשונו?...

☆☆☆

11

הנה איפוא, מראים לו לאדם, שתי ציפרים, אשר עם כל קולם המצפצף והנשמע, אין בו בקול זה משום חשש כל שהוא של "לשון הרע", ואף על פי כן, אין בהן, לא מכוון, לא שפה, לא שליטה —

— אלא "פטפוטי דברים".

האיך אתה בן אדם, מתייחס, או מסתכל, אל פטפוטי הדברים של הציפור?...

— כאל ציפור, תשיב.

מה יש לצפות מציפור זאת. זהו טבעה, לצייץ. כלום כח יש בה להתגבר על ציוץ זה. מה ערך יש בצפצופיה.

— מאומה.

האם יש על פטפוטיה, חלות שם של דיבור?

— לא ולא.

☆☆☆

אם כן, בן אדם, מה בינך לבין הציפור. גם אתה אינך שליט על צפצופים. גם אתה אינך מכוון לשונך. גם אתה אינך אלא מניח לטבעך —

* — להיות "ציפור".

☆☆☆

אבל בן אדם, כלום לא קיים בך הכח לכוון או לשלוט על דיבורך? כלום אין בך היכולת לשמור את לשונך לבטא דרכה את רוב מחשבותיך.

כלום אף אתה חפץ להשאיר, את לשונך, מנותקת ממחשבתך, כאותה ציפור.

והדרך לטהרת המצורע היא רק בתיקון כפול, הן הפגם בסוד מרע והן בעשה טוב, וזה מרומז בשתי הצפרים. שאת הצפור האחת שחטו על מים חיים ומדמה היו שבע הזאות, ואת הצפור החיה שלחו אח"כ על פני השדה. וכפי העולה מספה"ק, ענינם בבחי' שני השעירים של יוה"כ"פ, ששעיר אחד היה לחטאת לה' ואת השעיר לעזאזל שלחו המדברת. וענין שני השעירים של יוה"כ"פ הוא ג"כ כנגד ב' הענינים סוד מרע ועשה טוב, השעיר לעזאזל הוא כנגד סוד מרע, כמש"נ בו (ויקרא טז) ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזירה, והשעיר לה' הוא בעשה טוב, שהיה מקרב שוב את ישראל לאביהם שבשמים, ומאיר נשמות בני ישראל שישבו להיות דבוקים בו. ועל דרך זה הן שתי הצפרים, הראשונה כנגד עשה טוב, ושחט את הצפור האחת על מים חיים ושבע הזאות מדמה, כנגד השעיר לה' שהיו מדמו בקדש הקדשים והוא היה מקשר שוב את ישראל להש"ת. ואח"כ כנגד סוד מרע — ושלח את הצפור החיה על פני השדה, כנגד השעיר לעזאזל שנאמר בו לשלח אותו המדברת, וכמש"כ הרמב"ן

שמו

מצורע

בקרואי

R. Ginsberg

צו 9

מכל חוטאות ועבירות חמורות, וזכדי שלף יתגדלו, לריך לנחם אותם. ואף כאן צטעק שפרח נגד זרעם צצור אדם, ז"ל שכבר הליץ הכחם ופרח. וצמחו זה לא יעזרו עלות ותחבולות. קודם כל לריך להוריד את הכחם. ורק לאחר שצד על עמנו ושב צחצוכה שלימה ותחול נגטו להסתלק. בגיע זמן מוכשר לנקיטת תרופות שימשנו לנקות אותו לגמרי מכל שורש הכחם.

ומהו שורש חטא לה"ר אם לא פטפוטי דברים. על מה דכתיב ויהי האדם לנפש חי' (שם ב') תירגם אונקלוס לרוח ממללא. כל מילה ומילה שמוציא אדם מפיו יקרה הוא מפניו. וכרי כח הדיבור ניתן צאצא ללורך עסק התורב כמש"כ ודברת צם. וכבר נסתפקו הפוסקים אם המכרהר צד"ת לריך לצרך, כי יתכן שרק הדיבור נזקק לצרכה, כה יקר וחשוב הוא הדיבור. ובשחם, אם כי מכיר אדם את ערך הדיבור, לא כי ביכולתו לקחת מתנה חשובה זה, את רוחו הממללא ולצד עמה דיבורים אסורים, עם כח הדיבור שייך להחלוק ולעשות דברים גדולים ורמים, וא"כ לא שייך לפגום זאת ולצד להש"כ. רק משום שלא העריך הדיבור בערכה נכלה, וחשך זאת להיותו כח פטפוט צעלמא, ירד לידי עבירה זו, ועל כן הוזקק לטכררו שתי פנים המפטפטים תמיד בצלפוף קול, לעקור ממנו את אותו שורש רע.

הסתכל עליה בן אדם!

הרי אתה אינך ציפור!

☆☆☆

אם ישכיל האדם לדעת ולהבין את האוצר הבלתי נדלה הספון בכח שפתי ו לשונו.

אם ישכיל האדם לחשוב ולחשב לשם מה ניתן לו אוצר זה.

אם ישכיל האדם, לא להוציא מפיו דיבור שאינו מחושב.

ערובה יש בכך, גם למניעת גלישה אל עבר חטאי הלשון...

ידוע נדע.

— כי דווקא באותו דבר המבליט יותר מכל את ההבדל בין אדם לבעל חי

— הלא הוא הדיבור —

דווקא בשפה לשון ושפתיים, אשר נבראו לצורך הבדל זה —

שם, בנקודת הבדלה זאת, הטשטוש ומחיקת ההבדל, צורם מאד מאד.

היתכן כי דווקא ה"דיבור", המבליט יותר מכל את ההבדל בין אדם לבעל

חי, דווקא באוצר זה, ישתמש כציפור?...

☆☆☆

הסתכל היטב, בן אדם. ה"ציפור", היא הקרבן שלפניך. אתה בן אדם,

עומד להקריב.

הציפור לא תוכל לחמלט מציפוריותה.

אבל אתה בן אדם, משיל מעליך את מחלצות דיבורך, הופך לציפור!

היתכן?

היה בן אדם, נצור לשונך!

ותמלט גם מחמורות לשון הרע.

[ראה "דעת תורה" למרן המשגיח מהרי"ל בפרשתנו].

כתב רבנו ירוחם זצ"ל ממיר²⁷ וז"ל, לו היו שמים לב על כח הדיבור, לו היו

ומרים עצמם להשתמש בו אך ורק לצורך ולתועלת ולא סתם דברנים, לו היה מתלמד

אדם לפני כל דבור ודבור לשקול אותו מקודם במאזני שכלו, בתכלית דבורו, ומה

נמתן, ומה מטרתו בו, ולפני כל מלה ומלה לחשוב אם אמנם תביאהו זאת המלה

יצונו ומכווננו אשר העמיד לפניו - אחרי הנהגה כזאת, אני מגיד לכם ברור, כי לאדם

ה היה קשה לו נטילת שפתותיו ופתיחתן, כנטילת אבני ריחיים והגבהתן. אני ודאי

מביטים עלי כאיש פאנאטיקאי, ובקרבכם אתם ודאי צוחקים מדברים אלה.

אבל תאמינו לי כי סוד גליתי לכם בזה, כוח הדבור וענינו, סודו ונפלאותו של

דבור האדם, נורא עד מאוד, הלא הוא כל מעלתו ויתרונו על הבהמה, "ויהי האדם

פוש חי" (בראשית ב-ז), תרגום אונקלוס, "לרוח ממללא", הנה כל ענין הדבור הוא

שמת חיים אשר נפח באפיו, ומדיליה נפת, חלק אלוהי, להבין ולהשכיל, והכל בכח

בור, ברוח ממללא - כל כולם, והנה זה האדם ביקר נמשל כבהמות נדמה, כי זלול

ורו ושמנו לפטפט בעלמא, כפטפוט צפרים, אשר לא בשם דבור תקרא אותם, אלא

כפצפוף קול בעלמא, מאין זה בא ריבוי השיח בדברים בטלים והבלים ללא כל

עלת? ללא כל חכמה ושכל? הלא הוא מאשר נתרקן מכל סוד הדבור בעצם, על

תנו אנו רואים זאת בנקל, ולפעמים אני מרגיש זה גם בעצמי, איך שבריבוי דברים

בדים כאמת כל כבוד ותפארת להאדם.

והנה זה המדבר לשון הרע, הלא גדול עונו מאוד, וחומרו אף יותר מג' עבירות,

כלשון התוספתא מובא בפירוש המשניות להרמב"ם (אבות א-יז) "ולשון הרע כנגד כולם".

והנה התורה העמידה לנו כאן את האדם בדמות הגנות שלו, מצד דברנותו

ופטפטנותו, כנראה שזה היא התביעה היותר חזקה, תביעה על עיקר חינוכו של האדם,

הוא לא-אנושי הוא, פה מופקרת ולא מגודלת בכלל, דיבוריו דיבורי ציפורים, לא ממין

האדם כלל, כי אם ממין הבעלי חיים, ואם אדם אין כאן מה כאן? עכ"ל²⁸.

החכמה

פרשת מצורע

זיו

R. Weiss

15

רלב

ויש להבין, מה באמת ביאור הדבר, מדוע הזהירות שלא לדבר לשון הרע היא

סיבה לזכות לתוספת חיים, הרי לכאורה זה רק מניעה בשב ואל תעשה, וזה

צריך רק למנוע יסורים מהאדם, ולא לגרום לו תוספת חיים.

והביאור בזה הוא, ששמירת לשון היא סיבה להגדיל את הקדושה באדם, וכפי

שמוכא בשמירת הלשון (ח"א שער הזכירה פ"א) שמי ששומר לשונו

מתלבש בו רוח קדושה, והביא שכן כתוב בזוהר הקדוש "כל מאן דנטר פומא

ולישנא, זכי להתלבש ברוחא דקדושא". וכן אמר הגר"א (אגרת הגר"א) "על כל רגע

ורגע שאדם חוסם פיו ולשונו, זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה

יכולים לשער", כלומר, ששמירת הלשון היא סיבה חיובית לזכות לרוח קדושה ואור

הגנוז.

המפטפט לחינם מראה שאינו מחשיב את דיבורו

ויתכן לפרש בזה עוד, שמי ששומר את לשונו, ואינו מדבר לחינם, בזה הוא מגדיל

את חשיבות כח הדיבור שלו, שהוא הנשמת חיים של האדם, כמו שכתוב

(בראשית ב ז) "ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה", וביאר בתרגום "ונפח

באפוהי נשמתא דחיי, והות באדם לרוח ממללא". ואדם שאינו מפקיר את הנשמת

חיים שלו, אלא מחשיב את האוצר שבידו ולא מוציאו לחינם, זה סיבה בחיוב

שנשמתו מאירה בו יותר רוח קדושה.

ובזה יתבאר דברי רש"י, ששורש חטא המצורע הוא "פטפוט דברים", שמי שהוא

מפטפט ומדבר הרבה בלא תועלת, בזה הוא מבזה את כח הדיבור שלו, שהוא

הנשמת חיים שלו, ואז הנשמה אינה מאירה בו כראוי.

וכתב רבי ירוחם ממיר (דח"מ ח"ג עמוד כח), כאשר יתבונן האדם אשר נברא בצלם

אלוקים מהו מדרגת דיבורו, וכגון במה שאסור לעבור על השבועה, שבזה

רואים איך שעל ידי דיבורו נעשית 'מציאות' של איסור, בזה יקבל את המבט הנכון

על גודל הזהירות הנדרשת שלא לפגום בדיבורו, ושומר את נפשו מלהוציא דיבורו

בדברי איסור.

16

ואדם שרגיל לפטפט בלא לחשוב על מה שמוציא מפיו, זה סיבה לחטאי הלשון.

וכפי שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"א) "בעל הלשון תשובתו קשה, אחרי

אשר למד לשונו דבר שקר, ופיו שלח ברעה, מרוב ההרגל איננו שליט ברוחו, וכאילו

לשונו גורם המחשבה, כענין שנאמר (תהלים נב ז) 'הוות תחשוב לשונך', ונאמר (קהלת

י ג) 'ושפתות כסיל תבלענו' - ונאמר (משלי יח ז) 'פי כסיל מחתה לו', 'מחתה' לשון

יראה ומגור, רצונו לומר, כי הכסיל ירא ויגר מזעם לשונו פן יקש בו, כאשר יירא

מאויבו, כי אין שפתיו ברשותו".

ומי שהמצב הרגיל שלו הוא ריבוי בדיבור בלי מחשבה, וזה ה'ברירת מחדל' שלו...

הרי זה סיבה גדולה להביא כשלונות של חטאי הלשון. ולכן יש לחזק את

הידיעה על חשיבות ומעלת כח הדיבור, שזו סיבה ראשונה לעצירת חטאי הדיבור,

שלא לפגום במעלתו הרמה.

חשיבות ומעלת הדיבור

וכן כתב רבי ירוחם ממיר, שאם אדם ידע היטב שכל דיבור ודיבור שמוציא מפיו

הוא נשמת החיים שלו, והדיבור קדש קדשים, בודאי לא יחטא בלשון הרע.

ומשל למה הדבר דומה, למי שיש לו אוצר של אבנים טובות ומרגליות, שבודאי

לא ישחק איתם בלי סיבה הגונה, וגם כשהוא רוצה לצער את חברו, לא יזרוק

אליו מרגלית יקרה מהאוצר שלו, וכל זאת כיון שהוא מבין את גודל ערכם של

היהלומים שיש תחת ידו. וכך גם הדיבור, מי שמבין את גודל חשיבותו ומעלתו,

לא ישתמש בו כדי 'לזרוק' על חברו.

דהנה מצינו בוזה הקדוש בפרשתנו (פרשת תזריע מו, ב) גודל הפגם של המדבר לשון הרע, ומסיק שם כי כמו שהמדבר מה שאסור לדבר בלשונו, כך מי שיכול לדבר דברים טובים כדיבורי תורה ותפלה ומצות תוכחה ואינו מדבר, הרי הוא פוגם בכח הדיבור שברא הקב"ה לאדם, והנה לשונו הקדוש:

"כמה דעונשנו דהאי בר נש בגין מלה בישא, כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לדידי ויכול למללא ולא מליל, בגין דפגים להווא הוחא ממללא, דהיא אתתקנת למללא לעילא ולמללא לתתא וכלא בקדושה, כל שכן אי עמא אזלין בארחא עקימא, והוא יכיל למללא להו ולאוכחא להו ושתיק ולא מליל."

בתרגום ללשון הקדוש:

"כמו שעונשו של אותו אדם בשביל דיבור רע, כך עונשו בשביל דיבור טוב שבא לידו והיה יכול לדבר ולא דיבר, משום שפגם באותו רוח המדבר, שהיא נתקנה לדבר למעלה ולדבר למטה והכל בקדושה, כל שכן אם העם הולכים בדרך עקומה, והוא יכול לדבר אליהם ולהוכיח להם והוא שותק ואינו מדבר."

ומה שכתב הוזהר, כי מי שנמנע מלדבר דברים שהוא צריך לדבר נענש: "בגין דפגים להווא רוחא ממללא" - משום שפגם באותו רוח המדבר, כוונתו על מה שכתוב בבריאת האדם (בראשית ב, ז): "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהיה האדם לנפש חיה", ומפרש בתרגום: "והיה באדם לרוח ממללא". פירוש, שניתנה באדם נפש חיה שהיא "רוח ממללא" דהיינו "רוח המדבר". לפי זה אומר הוזהר, כי הנמנע מלדבר דברים שהוא צריך לדבר אותם, הרי הוא פוגם באות "רוח ממללא" שניתנה באדם כדי שישתמש עם כח הדיבור לכבוד ה'.

לפי זה מבואר היטב ענין המצורע שמביא שתי צפרים, ושוחטים רק אחת ואילו את השנייה שולחים חיה על פני השדה, כי ציפור האחת ששוחטים באה

לכפר על דיבורים בטלים שלא היה צריך לדבר אותם, לכן שוחטים אותה להורות על מניעת הפטפט בדברים בטלים. אבל הציפור השנייה שמשאירים חיה ושולחים אותה על פני השדה, באה לכפר על כך שלא דיבר דברי תורה ותוכחות שהיה צריך לדבר, לכן משאירים אותה חיה שתמשיך לפטפט להורות על החיוב לדבר דיבורים של קדושה עכדה"ק.

והענין יושלם עפ"י דברי רבינו הגר"א ז"ע, כי היות שהנגעים באים על לשון הרע, והנה בדיבור לשון הרע יש גם כן ענין של "דין וחשבון" - "דין" על עצם הדיבור של לשון הרע, "וחשבון" שבאותו זמן שדיבר לשון הרע היה יכול לדבר דברי תורה. לכן צריך המצורע להביא ב' צפרים, ציפור אחת הוא שוחט לכפר על מה שדיבר לשון הרע, וציפור השנייה הוא משאיר בחיים שתמשיך לפטפט, כדי לכפר על מה שהיה יכול לדבר דברי תורה באותו זמן שדיבר לשון הרע.

22 שמו פרשת מצורע R. Weinberger (R) המוב קצא

נזק גדול מזה ממילים טובים שצריכים לאומרו כגון להחזיק את חברו או לעודד את הילד והכוכב את אמרתיו מבלי להעניק לחברו דברי חיזוק שיחיי את רוחו גורם לפעמים אותו הרע או יותר מהלישנא בישא וע"כ זקוק מי שלקח בדבורו לשני צפרים ואולי השחוטת באה על לישנא בישא והחיי על לישנא טבא דיכול עדיין לאומרם.

23 R. Frank on the Parsha

How about the fellow who comes to shul for Shacharis looking worn-out and depressed? Do you know how much a warm "Good Morning" will do for him?

We see someone putting in extra-special efforts on behalf of the community. Our compliments or heartfelt thanks are all it takes to make him want to continue his efforts. But most of us do not even notice his efforts, and if we do, we smugly decide that he must have some ulterior motives for investing those efforts.

If we analyze the two misuses of speech, we find that they come from the same inner failing: when we feel inadequate, we don't want to be the only ones to be lacking. The easiest way to combat these feelings of inadequacy is to focus only on other people's failures. Once we start down this slippery

17 הנה אם נשאל אדם מהו הדבר הראשון שצריך לתקן, ישיב לנו תשובות שונות, או יראת שמים או שמירת העינים וכיוצא בזה, אבל בחובות הלבבות (שער הפריונות פ"ה) כתב שהדבר הראשון שאדם צריך לתקן, והוא היסוד לכל המשך עלייתו, הוא שמירת הדיבור, "תתחיל בראשונה לאסור לשונך ולבלום שפתך, ותפרוש מן הדברים הבטלים, עד שתהיה בעיניך הנעת האבר הכבד שבאברך יותר קלה מהנעת לשונך".

באורחות חיים לרא"ש (אות ל) כתב, "ויקל בעיניך הוצאת ממונך מהוצאת דבריך", וכתב המשגיח הגר"ר יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (בהגה"ה שם), שהסיבה לכך היא כפי שביארנו, משום שכאשר אדם מדבר איזה דיבור, דבר זה הוא עליה של חלק אחד מנשמתו, ואם האדם יחיה כך, בודאי הוא לא יבזבז את דיבורו לחנם, ובפרט לא על דיבורים אסורים. ולא יתנהג בדיבורו כחפץ של הפקר.

18 והוסיף רבי ירוחם ממיר (דעת תורה ויקרא יד ז) וכתב, שהאדם צריך להתייחס לדיבורו כמו אבן כבדה, שלא מוציאים אותה ממקומה בלי הכרח, ויוציא מילים מפיו, בקושי, רק כפי ההכרח. ואדם יגיע לזה על ידי שיתבונן בגודל מעלת דיבור.

טהרת המצורע על ידי דיבור מתוקן

הנה בטהרת המצורע, מבואר בתורה שהוא צריך להעשות על ידי כהן, ובאמירת פיו שאומר "טהור", וכל זמן שהכהן לא אמר בפיו דבר זה, נשארת על המצורע טומאת הצרעת, ואפילו שכבר הסתלק הנגע. ויש להבין מדוע נצרך דיבור זה של הכהן כדי לסלק את טומאת הצרעת.

ביאר החפץ חיים (ע"ה"ת יד ב), שהענין בזה הוא, שכיון שהמצורע טימא את לשונו ודיבורו, לכן טהרתו היא רק על ידי מי ששומר את פיו ודיבורו, שלא לדבר

ח"נס, וזה הכהן שעליו נאמר "כי שפתי כהן ישמרו דעת". ובכך המצורע לומד מ'מות וחיים ביד הלשון', כלומר, שכח הדיבור גדול מאוד, ויכול להשפיע בין למות ובין לחיים.

זה הסיבה שהמצורע צריך להביא ציפורים לטהרתו, כדי שילמד שלא להיות "מפטט" דברים בלי מחשבה, אלא יהיה אצלו הדיבור כבד כאבן, שאינו יוצא אלא במקום הכרח. וכתב השפת אמת (מצורע תרסא) "לפי שכח הלשון גדול מאוד, לכן צריך להזהר מדברים בטלים, והם מעכבין הפה ולשון להוציא בהם דברי קדושה".

ה"ר שזנכה לשמור את לשונו כראוי, ועל ידי זה נקנה הקדושה בנפשינו, ונהיה ראויים לעבוד את השי"ת באמת ובלבב שלם.

19 המה ינחמוני - ויקרא 5

מהות האדם, המייחד אותו מכל בעל חי אחר, הוא כוח הדבור. וכך תרגם מונקלום את הפסוק "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז), "לרוח ממללא". זהו כוח הדבור מן הבהמה, ולכן כשמונים את סוגי הנבראים, יש לנו דומם, צומח, חי ומדבר. אם ניטול מאדם את כוח הדיבור, נוריד אותו לדרגת חי. ברור אפוא שלא נאמר לאדם "אל תשתמש כלל בכוח המדבר שכן שמא תחטא ותדבר דיבורים אסורים", שהרי אם האדם לא ישתמש בפיו הרי הוא יורד מדרגתו.

משל למה הדבר דומה, לאמא שלא תלמד את בנה ללכת משום שהיא חוששת שכאשר הוא ילך בקומה זקופה, עלול הוא למעוד ולהיות חשוף לסכנות. היא מעדיפה שישאר במצב זחילה גם בגדילתו. הרי דבר כזה לא יעלה על דעת, הילד חייב לגדול, ללמוד ללכת ובד בבד ללמוד להיזהר מהסכנות להישמר מהם. כך גם כאן בפטפט. לא ניעץ לו לחדול מן הדיבור, אלא נכוון אותו לכך שדיבורו לא יהיו דיבורים רעים ומזיקים אלא טובים וישרים. ואיך עשה זאת? על ידי שנבין מה הגורם לאדם לדבר דיבורים רעים, אם נבין מה דחף והמניע העומד מאחרי היצר הרע הזה, נוכל להתגבר עליו, לעקוף אותו ולהימנע מדבר לשון הרע.

slope of viewing others negatively, we find it quite easy to find reasons to besmirch them, and we also become very stingy when it comes to complimenting them. The Talmud (Berachos 58a) tells us that two people can stay at the same host, and a good guest thinks to himself, "How much effort did the host expend on my behalf!" and a bad guest thinks, "Ach — how much did the host prepare for me? He had to prepare for his own family anyway...."

The Zohar teaches us that one of the birds brought by a metzora atones for positive speech, the other for the lack of it. A metzora is ready to purify when he can improve his outlook on life and see the good in people. He can then atone for the times that he misused the gift of speech — both actively and passively.

42 RABBI FREIFELD SPEAKS

26

The discovery of the Almighty thenceforth informs the way we live. The Torah command to be *misdebeq bemidosav*, to emulate His ways, forms the basis of the Jewish system of morality. We do not have a pragmatic system of morality, which shuns cruelty, for instance, for practical reasons; be cruel to someone today, and someone will be cruel to you tomorrow. Now, that's not the Jewish outlook. We see that the Almighty is kind and merciful, and therefore we too must behave in a kind and merciful manner. We see that the Almighty cares for the sick and the poor, for widows and orphans; therefore we too must act in the same way.

So let me tell you another, less discussed attribute of the Almighty that we have to emulate. We say, "*Ve'atah mechayeh es kulam*. And You give life to them all." The Almighty sustains the entire world at all times through a continuous *shefa* of *chayah*, a never-ceasing emanation of the life force. Should He interrupt this emanation for even one moment, creation would cease to exist.

This then is the most fundamental attribute of the Almighty in His relationship with the cosmos: the giving and sustaining of life itself. It follows that we, as Jews, must also seek to be life-givers. Our *avodah*, our divine service in this world, is to give life to others, to be considered *bonei olam*, builders of the world, in recognition and emulation of the Almighty Himself.

27

Pleasant conversation, *sichah na'ah*, holds tremendous power. If you speak to others with kindness and compassion you can literally revive and sustain them. You can give them life. You can become a *bonei olam*, a builder of the world, and for that you deserve to be rewarded. A stranger walks into the *beis midrash*, and you go over and say, "Shalom aleichem!" With these two simple words, you've transformed him. In effect, you've told him, "You're somebody important. You count. I recognize your worth, and I acknowledge it." That is pleasant conversation that gives life, that revives, that sustains, that deserves a great reward.

30

R. Aster Weiss on Parsha

Many labor under the misapprehension that *shemiras halashon* requires no more than restraining our mouths from forbidden speech. In truth, the resolution to speak well of others must begin by thinking well of them: by viewing them in a positive light; searching for their merits; and overlooking their faults, as Rebbe Elimelech of Lizhensk prayed, "Place in our hearts, that we may see only the merits of our friends, and never their faults." By developing a warm and loving disposition toward our friends and associates we will find it only natural to speak well of them.

באר החיים

פז'ר' (קצ'ר)

25

וקורת רוח לזולת, וכלשון הרבינו יונה
ב'שערי תשובה' (שער שלישי אות יג) "חייב
אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו, ולשקוד
בעמל נפשו על תקנת חבריו, אם דל ואם
עשיר, וזאת מן החמורות ומן העקרים
הנדרשים מן האדם."

* ועל ידי קצת התבוננות בחיי היום יום
ימצא דברים הרבה שיוכל להיטיב עם
אחרים."

ואשרי המתבונן בכל דרכיו ומעשיו
ומחפש איך יכול לסייע ולעזור לאחרים,
כי אין ערוך לכל הדברים הקטנים הללו,
והן בחינת מצות שאדם דש בעקבותיו
שנראה בעולם הזה כמילתא זוטרתא אך
האדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן
קיימת לו לעולם הבא.

הנה יחזיק

28

ומכאן אנו באים להבנת מהות הצפרים בטהרת המצורע. הציפור מטבעה
נהנה פטפטנית, כך היא נוצרה. גם האדם נוצר עם כוח הדיבור, רוח ממלא.
התורה אינה רוצה לדכא את הכוח הזה, האדם לא צריך להיות בתענית דיבור.
אנו בהחלט מעוניינים שכוח הדיבור של המצורע יבוא לידי שימוש נכון, והתורה
מסמלת את הרעיון הזה בהבאת הציפורים המפטטות. הציפור הנשחטת
מסמלת את המקרים בהם צריך האדם להתגבר על עצמו ולבלום את פיו. כמו
שאומרת הגמרא (חולין פט, ע"א) "אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל
מי שכולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר (איוב כ"ו, ז) תולה ארץ על בלימה".

29

יש זמנים בהם צריך אדם לבלום את פיו ולא לדבר כלל, במריבה, במחלוקת,
בשעת כעס וכדומה. זאת אנו למדים מהציפור הנשחטת, היינו "לשחוט" את כוח
הדיבור במקרים מסוימים. אבל התורה הצריכה גם את הציפור החיה, שלא
יחשוב אדם כי אם הפה יכול לפטפט דברים אסורים וחמורים כאלו, עדיף לשים
תמיד מחסום לפה ולא לדבר כלל. אומרת התורה, קח גם את הציפור החיה
תשלח אותה על פני השדה. הציפור הזו מסמלת ההשתמשות בכוח המדבר,
צא אל פני השדה, אל תסתגר בתוך מקום מסוים, אלא התערה בבני האדם,
נסוק בשיג ושיח, אבל רק באופן המותר. ואמנם מסופר על מרן ה"חפץ חיים"
י"ע"א שכלל לא היה שתקן. הוא התעניין בבני אדם ודבר אתם כפי הצורך, ויחד
עם זאת הצליח ברוב צדקותו להימנע מצל צלו של אבק רכילות.

31

However, if a person is plagued by arrogance and scorn for others, he will find it exceedingly difficult to refrain from giving vent to the malice that festers in his heart. His bitterness will break free at every opportunity, and no amount of determination will enable him to control it. Therefore, the purification of our speech must begin with the purification of our hearts and minds. When we train ourselves to see the good in others, we will find that *shemiras halashon* requires hardly any effort, since we will have nothing bad to say about anyone.

הנה יחזיק

32

אם נעמיק בדבר נראה שהשורש לדיבור לשון הרע הוא גאוה וזלזול בזולת,
שהרי כאשר אדם מעריך ומעריך מישהו, הוא לא ידבר עליו לשון הרע. אפילו
אם יראה בו מעשה תמוה שנראה על פניו כמעשה שלילי, מיד הוא יחשוב בכיוון
חיובי וילמד עליו זכות, הוא יחפש מתחת לאדמה איזה שהוא הסבר הגיוני שונה
אשר מעמיד את הנערץ באור חיובי.

נה

37 It is worth adding that even according to the simple, straightforward understanding of "chochmah", we find a wonderful association between "chochmah" and humility. For, we have learned in the Mishnah (Avos 4, 1): "אִיִּזְהוּ חָכֵם הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם"—**Who is wise? One who learns from all people.** Thus, we have an explicit reference regarding the meaning and implication of the term chochmah. Chochmah reflects the fact that man recognizes that he is far away from achieving the goal of chochmah. Therefore, he is ready and willing to learn from

Now, let us revisit the words of wisdom of the Arugos HaBosem. He explains accordingly the significance of the passuk: "יהיב הכמתא להכימין"—**He gives wisdom to the wise.** Initially, a Jew must labor and strive to achieve the first חכמ"ה; he must adopt the attribute of humility—embodying the ideal of כח מ"ה. As a reward, HKB"H will imbue him with the chochmah of the Torah, which, like water, seeks the low ground. It was for this reason that HKB"H chose to give us the Torah on Har Sinai rather than on one of the taller, more majestic mountains; he wanted to impress upon us the importance and majesty of humility. This is the gist of his beautiful explanation.

39 What then is the **chochmah** of HKB"H that He bestows upon a person?

It appears that we can explain the matter based on what the Tzemach Tzedek (Lech Lecha), authored by the esteemed Rabbi Menachem Mendel of Vizhnitz, zy"a, brings down in the name of his elder, the esteemed Rabbi Menachem Mendel of Kosov, zy"a, the author of Ahavat Shalom. He writes that every Jew must always personify two aspects of מ"ה. The first מ"ה alludes to one's sense of personal lowliness (Tehillim 8,

2) -- what is man that You should remember him, and the son of a mere mortal that You should be mindful of him? The second מ"ה alludes to one's appreciation of the greatness of the Creator (ibid. 5): "מה אדיר שמך בכל הארץ" -- Hashem, our Lord, how grand is Your name in all the earth.

40 This then is the message conveyed by Rabbi Yochanan: "HKB"H only bestows chochmah upon one who possesses chochmah, as it states (Daniel 2, 21): 'He gives wisdom to the wise ...' If a person wisely adopts the personal characteristic of "anavah" – the attitude of כח מ"ה, the first chochmah – recognizing his own lowliness and inadequacy, reflecting the מ"ה of: "מה אנוש כי תזכרנו"; then HKB"H reveals to him the chochmah of the Torah, which is also an expression of מ"ה. For, through Torah-study and wisdom, a person achieves an appreciation of the greatness of the Creator, the second מ"ה, reflecting the notion of: "מה אדיר שמך בכל הארץ".

This provides us with a very nice interpretation of the teaching in the Mishnah (Avos 2, 1): "דע מה למעלה ממך עין רואה" -- Know what is above you: A seeing eye, a hearing ear and all of your deeds being recorded in the book. The holy sefarim Toldot Yaakov Yosef (Vayikra), the Kedushat Levi (Metzora) and the Nefesh HaChaim (Chapter 4), all provide the following interpretation: "דע מה למעלה" -- know that everything that transpires above (in the heavenly realms) is determined by your actions; it is all "ממך" -- from you. Your actions and deeds down below determine what is decreed above.

Based on what we have learned, we can propose that the Tanna intends to teach us the following: "דע מה למעלה ממך" -- know beyond a shadow of a doubt that if you wish to access the aspect of מ"ה from above—namely, the revelation of the Torah's chochmah from HKB"H, as reflected by the passuk: "מה אדיר שמך בכל הארץ"—it all depends on you, "ממך". You must first behave in a manner consistent with the quality of מ"ה, namely humility, as reflected by the passuk: "מה אנוש כי תזכרנו". As a consequence, you will inspire HKB"H to act above in a similar manner, displaying the quality of מ"ה—to reveal to you the wisdom of the Torah exemplifying the greatness of the Creator: "מה אדיר שמך".

41 Therefore, HKB"H provided them with the cure prior to the malady. He gave them the seven weeks of the "sefirah," during which they could refine the seven midot through the midah of "anavah." Thus, they would comprehend just how far they actually were from refining and improving their midot. Along these lines, the Avodat Yisrael (Likutim, Tehillim 42) writes that the avodah during the period of the "sefirah" is to achieve a sense of modesty and humility in preparation for receiving the Torah.

He then points out an allusion in the passuk (Tehillim 42, :5) "כי אעבור בסך אדם עד בית אלקים". The words "כי אעבור בסך" allude to a Jew who passes through ("עובר") the total sum ("סך") of the days of the "sefirah," which number ; אד"מ"94 עד בית אלקים—until he reaches the anticipated day of Matan Torah. The primary avodah during these 49 days is to resemble a nursing infant, who is totally dependent on his Mosher for nutrition and sustenance. This is alluded to by the term "אד"מ" which is an anagram for "ד"ר א"ם—a Mosher's breast. In similar fashion, a Jew must recognize that he has nothing other than what he receives from HKB"H. In the merit of this recognition, he will receive the Torah on Chag HaShavuot.

42

Based on what we have discussed, it is evident that the goal and purpose of the seven weeks of the "sefirah" are for every individual Jew to acquire the initial **chochmah**, the character trait of lowliness, the power of מ"ה--מ"ה. A Jew must appreciate that with regards to his deeds, he is insignificant: "מה אנוש כי תזכרנו". Thus, on Shavuot, he will merit receiving the chochmah of HKB"H; with that כח מ"ה he will better appreciate the greatness of the Creator, in the sense of: "מה אדיר שמך בכל הארץ". In this manner, the tikun for not being able to achieve the two aspects of מ"ה—in Mitzrayim, will be completed.

43 Based on our current discussion, we can suggest an explanation for the Maggid's determination. By first recognizing one's lowliness and adopting an attitude of "anavah": "יהיב הכמתא להכימין"—a person merits receiving the heavenly chochmah of developing a true appreciation of the greatness of the Creator—the מ"ה of "מה אדיר שמך".

This now enlightens us with regards to HKB"H's command for the "metzora" to bring two live, pure birds on the day of his purification. One bird is slaughtered, while the second is left alive. In Rashi's commentary, he explains the rationale for instructing the "metzora" to bring cedar-wood, a crimson tongue of wool and hyssop along with the two birds. Regarding the cedar-wood, he comments: "Because afflictions come about due to haughtiness." Regarding the crimson tongue of wool and the hyssop, he comments: "What should he do to make amends and be cured? He should lower himself from his arrogance like a worm and like a hyssop."

We learn that until he was cured of his "tzara'as," he was still infected with the klipah of haughtiness. In that state, he was not worthy of engaging in Torah-study. For, as we have learned, HKB"H only bestows chochmah on someone who has attained the chochmah of כח מ"ה--humility, the opposite of haughtiness. This prompts the Midrash to explain (V.R. 16,

זאת תהיה תורת המצורע, הלא הוא דכתיב ולרשע אמר אלקים מה לך :4) Regarding the status of the "metzora," the Midrash cites the passuk (Tehillim 50, 16): "To the 'rasha' G-d said: What is the point of your recounting My statutes and bearing My covenant upon your lips?" In other

words, so long as the "metzora" has not been cured of the affliction of haughtiness, he is still considered a "rasha"; as such, HKB"H is not interested in his words of Torah. Only after he has been rid of his "ga'avah" on the day of his purification does HKB"H desire his Torah: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו".

Therefore, HKB"H commands him to bring two birds for his purification process. First, he slaughters one bird to remind

himself of his lowliness and insignificance. By recognizing that every human being is destined to die, he recalls the teaching of the Mishnah (Avos 6, 10):

"שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם, לא כסף ולא זהב, ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר בהתהלך תנחה איתך, בשכבך תשמור עליך, והקיצות היא תשיחך, בהתהלך תנחה אותך בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך בקבר, והקיצות היא תשיחך לעולם הבא."

When a man departs from this world, neither silver, nor gold, nor precious stones nor pearls escort him, but only Torah-study and good deeds, as it is said (Mishlei 6, 22): "As you go forth, it will guide you; as you recline, it will protect you; and when you awake, it will speak on your behalf." "As you go forth, it will guide you" refers to Olam HaZeh; "as you recline, it will protect you" refers to the grave; "and when you wake, it will speak on your behalf" refers to Olam HaBa.

45 In contrast, the live bird that is set free over the field spreads its wings to soar without restrictions in the skies above. It reminds the "metzora" that he contaminated his mind with haughty thoughts and self-pride. With this new awareness, he will recognize his true insignificance causing him to appreciate and contemplate the magnificence of the Creator. In the words of the Navi (Yeshayah 40, 26): "שאו מרום: - Raise your eyes heavenward and see Who created these."

It should be evident that all of this relates magnificently to the service of Hashem that we are obliged to perform during the days and weeks of the "sefirah"—the period of preparation for receiving the Torah. After every one of us has experienced his own personal exodus from the galus in Mitzrayim, it is unconscionable for us to remain in a state of: "ולא יכלו להתממה". We must contemplate and adopt the two aspects of "מ"ה": (1) our personal lowliness and insignificance, the "מ"ה of "מה אנשי כי" and (2) the greatness and supremacy of the Creator, the "מ"ה of "מה אדיר שמך בכל הארץ". In this merit, we will be worthy to receive the Torah on Chag HaShavuot, which approaches auspiciously!

48

Now, in Likutei Imrei Yosef (end of Lech Lecha), he writes that he heard in the name of the Tzemach Tzaddik that he added a wonderful allusion of his own to the words of his elder, regarding a passuk related to "yetziat Mitzrayim" (SheMos 12, 39): "ולא יכלו להתממה"—for they could not delay. Seeing as Yisrael in Mitzrayim had sunk to the fortyninth level of tumah, they could not appreciate the greatness of the Creator or their own lowliness. This is alluded to by the word "להתממה", which contains the word "מ"ה" twice. Thus, the passuk can be interpreted as stating that they could not appreciate the two aspects of "מ"ה" explained above: (1) "מה אדיר"

השגחה פרטית בבעלי חיים

ושלח את הצפור החיה על פני השדה (יד, ז)

יש מחלוקת בקדמונים בנושא ההשגחה הפרטית של הקב"ה. דעה אחת אומרת שההשגחה הפרטית מתייחסת לכל הברואים שבעולם, גם אם נפל עלה אחד מהעץ ברוח, וזהו גם בהשגחה פרטית שהש"ת גזר עליו שיפול ואילו דעת הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פ"ז) וספר החינוך (מצוה קס"ט) - שרק על בני אדם יש השגחה פרטית, וכך מסכם החינוך את הנושא וכותב: "ואנחנו בעלי הדת האמיתית, לפי מה ששמעתי נשם השגחתו ב"ה על כל מיני הבעלי חיים בכלל, שכל מין מן המינים הנבראים בעולם יתקיים לעולם, לא ייכלה ולא יאבד כולו, כי בהשגחתו ימצא קיום לכל דבר, ובמין האדם נאמן, כי השגחתו ב"ה על כל אחד ואחד בפרט, והוא המבין אל כל מעשיהם, וכן קיבלנו מגדולינו וגם נמצא על זה הרבה כתובים יורו כי העניין כן, עכ"ד."

דעתם היא, שעל כל המינים שבבריאה: הדומם, הצומח והחי, יש השגחה כללית שיתקיימו בעולם, אבל אין עליהם השגחה פרטית על כל אחד ואחד ועל כל צעד ושעל, ואילו על מין האדם יש השגחה פרטית על כל אחד ואחד בפני עצמו, ועל כל צעד ושעל ועל כל דיבור ומחשבה.

אולם יש לתמוה על שיטתם מהמובא כאן בתרגום יונתן בן עוזיאל: "ויהי אן איטומוס ההוא גברא למילקי תוב בצורעא" - אם היה מוכן האיש ההוא ללקות שוב בצרעת, "תייבא ציפורה חייתה לביתה ביומא ההוא" - חזרת הציפור המשולחת לביתו באותו היום שהתחיל לחזור ולדבר לשון הרע.

והרי זה פלא, הציפור היתה בתחילה כלואה, ומיד כשהחן שולח אותה השתחררה ופרחה לה. וטבע הציפורים כשמשחררים אותן מכלאן הן פורחות למרחק, ויכולים להגיע אפילו עד לקצה העולם, ובכל זאת בשעה שהמצורע המטורח יחזור לדבר לשון הרע, הציפור הזו בעצמה תחזור אל ביתו מיד באותו היום.

רואים בזה שיש השגחה פרטית אפילו על ציפורים, לכוון אותן במעופן ובמונחן, ולהחזיר אותן לביתו של המדבר לשון הרע, וזה סותר לדעתם של הרמב"ם וספר החינוך הנוקטים שאין השגחה פרטית על בעלי חיים.

47

וכעין זה יש לתמוה מהמסופר בתלמוד ירושלמי מסכת שביעית (פ"ז ה"א והובא בתוס' ע"ז דף טז ע"ב ד"ה דמוס), שבשעה שרבי שמעון בר יוחאי ורבי אליעזר בנו התחבאו במערה, כשרצו לצאת ראו איך צייד מנסה לצוד ציפורים, ועל כל ציפור וציפור יצאה בת קול מן השמים האם יצליח הצייד לצוד אותה או לא. ומה הסיקו רשבי ורבי אליעזר בנו למצבם, שהקב"ה משגיח עליהם ומכוון את הזמן אימתי עליהם לצאת מן המערה.

מפורש מזה, שיש השגחה פרטית ובת קול והכרה מן השמים על כל ציפור וציפור, וזה סותר את דעתם של הרמב"ם וספר החינוך.

אולם לאמיתו של דבר אין בזה כל סתירה. אכן, אין השגחה פרטית על בעלי החיים, אבל כל זה ביחס אל עצמם, אבל במה שנוגע כלפי בני אדם, יש השגחה פרטית גם על בעלי חיים, כמו במקרה של הצייד. אכן, על הציפורים עצמן אין השגחה פרטית להיכן הן יעופו ומה יקרה להן בעת מעופן, ומה יהיה איתן בכל הזמן שהן חיות, אבל בשעה שבא בן אדם ומנסה לצוד אותן, יש השגחה פרטית כלפי האדם האם יצליח לצוד אותם או לא.

וכן בציפור המשתלחת, אמנם אין השגחה פרטית על כל ציפור וציפור היכן היא תעוף, אבל כשזה נוגע לבני אדם, יש עליהם השגחה פרטית.

לכן כאשר אדם מדבר לשון הרע, והקב"ה העניש אותו בצרעת כדי לעוררו ולהחזירו למוטב, והוא אכן חזר בתשובה ועשה את כל סדר הטהרה, ועכשיו הוא חוזר לסורו, מיד מזמין לו הקב"ה את אותה הציפור ששילח לטהרתו שתבוא אל ביתו, בו ביום שמתחיל לחזור לסורו, כדי לעוררו ולהזכיר לו מה כבר גרם לו החטא של לשון הרע.